

Vetenskap och värderingar

Av provinsialläkare *Ragnar Toss*, Torshälla

Naturvetenskaperna ger oss svindlande perspektiv ut mot tillvarons olika sidor: Astronomi, atomfysik, livets utveckling på jorden, biokemi etc. Men någon slutgiltig kunskap om grunden för skeendet i tillvaron ha vi ej nått. Ljusets innersta natur känna vi ej och därmed ej heller arten av atomernas elementarkroppar. Hur livet framväxer ur materien och sedan under loppet av en milliard år genomgår en ofattbar stegring av dess komplexitet (manifesterad t. ex. i människohjärnan), det kunna vi ej säga, även om vi delvis kunna skönja skapelsens väg. Hur tankar uppstå ur materien är ett helt olöst problem.

Vetenskapligt sett måste man förutsätta en hittills outredd organiserande faktor i(?) materien, en "antislumpfaktor".

Många vägra göra ett dylikt antagande med hänvisning till den starka övertro, som så ofta förenas med ett dylikt antagande. Men är det skäl nog? Övertron må skalas bort! Frågorna om livets och tillvarons under kvarstå olösta! Behovet av en hypotes om en skapande faktor upphör ej förrän denna faktor klarlagts, och vägen dit förefaller ännu oändlig. Föreställningarna om denna faktor måste dock ändras betydligt med kulturutvecklingen samt variera starkt i enlighet med individuella förutsättningar. Religionshistorien visar, hur den primitiva tron på naturgudar ersatte tron på den fruktade och despotiske Jahve för att sedan övergå till tron på en god men fordrande gud ovan oss. I våra dagar tänka vi väl mer på det obekanta i tillvarons innersta, som kommer till uttryck i biosfären och framför allt i människans medvetande.

Vanligen säges den avgörande skillnaden mellan människan och djurriket (närmast antropoiderna) vara, att människan brukar redskap. Jag tror, att en lika avgörande skillnad ligger i vår medvetenhet, som gör, att vi skönja vår plats

i tillvaron och reflektera över den. Detta medför, att vi ej kunna låta oss nöja med det rent driftsmässiga. Vi ha kvar vår självbevarelse- och fortplantningsdrift samt vår flockdrift, men vi måste likväl alltid fråga efter någon "mening" med det hela. Eftersom vår kunskap vare sig förr eller nu ger oss en yttersta förklaring, måste vi skapa oss vissa värderingar om livets innebörd och om hur det bör levas utöver det driftsmässiga. Kultplatser och begravningsätt visar från äldsta tider tankar, som gå utöver det timliga.

Människans föreställningar om hur livet bör levas utvecklas från det primitiva offrandet till kravet på hänsyn och kärlek till nästan och så till en önskan att verka i en för livet självt positiv och berikande riktning. Att tillföra mänskligheten vetande, att föra ut detta vetande till flesta möjliga, att skapa skönhetsvärden, att förbättra förhållandena för allt levande etc., det är vad som tillfredsställer människans innersta behov. Ren egoistisk självhävdelse eller en enbart vegeterande tillvaro hör ej den harmoniska människan till. Utebliven målsättning utöver de biologiska drifterna, etisk analfabetism, ger upphov till en psykisk invaliditet, som gemenligen benämnes "psychopati". Den utmärkes delvis av apati (brist på intressen), delvis av en inre oro, som leder till inadekvata aktiviteter. En med hänsyn till medvetenheten sunt utvecklad målsättning leder till den emotionella mognad, som ser uppbyggnad som sitt mål.

Den starka meningsriktning, som i våra dagar hävdar, att alla värderingar skola föras åt sidan såsom osaklighet, och att allt handlande bör grundas på vetenskapliga rön, förbiser vetenskapens otillräcklighet att ge livsvägledning. Värderingar böra bli föremål för debatt och prövning, men kunna ej avskaffas.

I denna tidnings ledare i nr 2/64: "Den ak-

tuella debatten" uttryckes en förmodan, att knappast någon av de 140 undertecknarna av skrivelsen till Konungen kunde förutse den debatt, som skulle följa. För min del tror jag att många av oss gjorde det och ansågo, att just en intensiv debatt angående normer är, vad som i dagens samhälle erfordras. Utredningar i all ära, men en utredning borde komma fram till den slutsatsen, att förståelse för värderingars och normers betydelse måste föras ut till största möjliga antal människor. Detta går knappast utan debatt. De som med ursinne och ovederhäftighet farit ut mot skrivelsen och dess undertecknare ha endast skadat sig själva.

Om vetenskapen vill studera värderingars betydelse, så måste den jämföra personer med dylika och utan. Att de s. k. psykopaterna närma sig nollstadiet beträffande livsmål, är väl en gammal erfarenhet.

Oron över att psykopatierna ökat så starkt bland vår ungdom är bakgrunden till att debatten kring "de 140" blivit så livlig.

Den insikten måste bli allmänt omfattad, att riktiga normer, grundade på en för vår tid invändningsfri livsåskådning, är en grundförutsättning för såväl individernas som samhällets hälsa. Därför måste debatten fortsätta.

Keramik som terapi och hobby

UGNAR, DREJSKIVOR m. m.

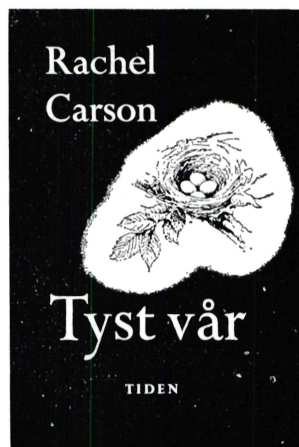
Rikhaltigt lager av
GLASYRER, FÄRGER, OXIDER,
LEROR, UGNSTILLBEHÖR etc.

EXPORT & IMPORT

AB KERAMIK

Tel. 08/10 71 17, Box, 7283, STOCKHOLM 7

Även detta års mest debatterade bok!

Rachel Carson

fick rätt i sin bok om gifter i naturen

11.e
tusendet

TIDEN/FIB